

Mats Haugen

"Norges farligste menn"

En kvalitativ studie av tunge kriminelle

Bacheloroppgave i SOS2900

Veileder: Jorunn Kaasa

Mai 2020

Mats Haugen

"Norges farligste menn"

En kvalitativ studie av tunge kriminelle

Bacheloroppgave i SOS2900

Veileder: Jorunn Kaasa

Mai 2020

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet

Fakultet for samfunns- og utdanningsvitenskap

Institutt for sosiologi og statsvitenskap

NTNU

Kunnskap for en bedre verden

Innholdsfortegnelse

1.0.	Innledning	2
1.1.	Kriminell atferd og samfunnets konformitet	2
1.2.	Norges farligste	2
1.3.	Avgrensning og tunge kriminelle	3
1.4.	Problemstilling og oppgavens struktur	4
2.0.	Teori:	4
2.1.	Teoretisk utgangspunkt	4
2.2.	Sosial struktur og Anomi	5
2.3.	Differensiell assosiasjon:	6
2.4.	Kritikk av anomi og differensiell assosiasjon	7
2.5.	Rus	7
2.6.	Tidligere forskning og bruken av teori	8
3.0.	Metode og data	9
3.1.	Fremgangsmetode og dokumentene	9
3.2.	Dataens kvalitet	10
3.3.	Sven-Erik Utsi	10
3.4.	Trond Henriksen	11
3.5.	Trond-Einar Frednes	11
4.0.	Analyse	12
4.1.	Brenna og Horst	12
4.2.	Å falle utenfor samfunnets strukturer	13
4.3.	«Dårlige kamerater»	14
4.4.	Fedre og alkoholmisbruk	16
4.5.	Et liv med rus	17
4.6.	Hvorfor gikk det galt?	18
5.0.	Avslutning	19
5.1.	Sammenfatning og konklusjon	19
5.2.	Oppgavens begrensning og videre forskning	20
6.0.	Litteraturliste	20

1.0. Innledning

1.1. Kriminell atferd og samfunnets konformitet

Lenge har jeg vært interessert i spørsmålet «Hvorfor ender noen opp som kriminelle?». Er det slik at man blir født kriminell, eller påvirkes man av miljøet rundt? I følge Skarohamar (2004) er lovbrudd i Norge, generelt mest utbredt i de relativt unge aldersgruppene. Det er vanlig å anta at de som har en tidlig lovbrudds debut, også i større grad utvikler en lengre og mer alvorlig lovbrudds karriere, enn de som debutterer i mer voksen alder (Skarohamar, 2004). Som samfunnsmedlemmer er vi utsatt for en lang rekke føringer på atferd. Vi møter strukturelle føringer i form av hierarki, arbeidsdeling, posisjoner og rolleforventninger. Kulturelle føringer kommer til uttrykk gjennom allmenne verdier, og både formelle og uformelle normer (Schiefløe, 2011, s. 383).

Til sammen utgjør disse føringene det mulig å opprettholde et samfunn, der det er klare oppfatninger på hva man kan, og hva man ikke kan gjøre. Etterlevelse av normer, konformitet og forutsigbarhet gjør at samfunnet kan fungere uten for mye uro og ødeleggelser (Schiefløe, 2011 s. 383). Å forstå kriminell atferd og det å kunne kartlegge hvorfor noen ender opp som kriminelle har vært, og er et omdiskutert tema. Biologiforskere tyr ofte til en slags mekanisk forklaring på kriminell atferd, mens samfunnsvitenskapen trekker frem sosialisering, og samfunnet rundt som utløsende faktorer (Sutherland & Cressey, 1970, s. 74). Kriminell atferd kan ofte være avhengig av hvordan personen selv tolker situasjonen, men også samfunnets føringer, og det er her det sosiologiske perspektivet kan komme godt med. Vi lever i et samfunn, hvor man må tilføye seg etter det «normale», men det betyr nødvendigvis ikke at alle retter seg inn etter disse føringene.

1.2. Norges farligste

Sven-Erik Utsi, Trond Henriksen og Trond Einar Frednes er tre menn som alle er dømt for gjentatte kriminelle handlinger og er noe man kan karakterisere som tunge kriminelle. De har sittet store deler av livet bak murene og vært med på det meste av kriminelle aktiviteter (Henriksen, 2016; Horst & Frednes, 2015; Hætta, 2015). Det som bringer disse mennene i samme kategori, er at de har blitt omtalt som «Norges farligste menn». Selve betegnelsen «Norges farligste mann» er det mediene som har stått for, og alle tre har preget forsiden i ulike mediehus i Norge. Et søk på Google med ordene, «Norges farligste menn», får frem utallige resultater, der Utsi, Henriksen og Frednes dukker opp gjentatte ganger (Se: Andresen & Moen, 2017; Fossheim & Askjer, 2018; Gilbert, Johansen & Bringedal, 2016).

Sven-Erik Utsi er kanskje en av de mest kjente forbryterne i Norge, og har fra 90-tallet vært aktiv i det kriminelle miljøet. Ikke bare har Utsi vært gjennom alt fra vinningskriminalitet, torpedovirksomhet og voldsutøvelse, men er også en dømt drapsmann og har sonet mer enn 15 år i fengsel (Hætta, 2015). Trond Henriksen begynte sin kriminelle karriere med å stjele biler, men utviklet raskt en teft for ran. Han ble for alvor et kjent navn etter et rømningsforsøk fra fengsel, der han i flukten kidnappet en politimann og en båtvakt. Han har også hatt store problemer med rus og vært avhengig av heroin i mer enn 30 år (Kirkens Bymisjon, u.å.). Trond Einar Frednes er kanskje ikke like kjent som de to andre, men kanskje den av de som var mest beryktet i det kriminelle miljøet på Østlandet. Frednes ble for alvor kjent i allmenheten da han ble dømt, sammen med 8 andre, for drapet på A-gjeng skikkelsen, Zia Anwar. Frednes var den mest sentrale parten og fikk en dom på 10 år i fengsel (Horst & Frednes, 2015).

1.3. Avgrensning og tunge kriminelle

Å ta for seg et tema som kriminalitet kan være svært omfattende. Kriminell atferd og kriminalitetsfaktorer kan strekke seg bredt. Derfor har jeg valgt å legge fokuset i denne oppgaven på sosiale forhold – påvirkningen fra omverdenen, og da spesielt hvilke elementer som kan ha vært avgjørende tidlig i livet. Jeg kommer i denne oppgaven til å benytte meg av begrepet «tunge kriminelle». Tunge kriminelle er ikke et veldig utbredt begrep, og brukes generelt lite på fagspråket. I Norge er det gjerne mediehusene som benytter begrepet, men også her er det en uklar definisjon (Se: Andresen & Moen, 2017; Fossheim & Askjer, 2018; Gilbert et al., 2016).

Jeg har da valgt å definere tunge kriminelle slik; «Tunge kriminelle er gjengangskriminelle, som ofte utøver vold og hvor rus ofte spiller en sentral rolle». Selv om alle tre har spennende historier de deler i bøkene, så kommer ikke fokuset til å være på akkurat hvilke kriminelle aktiviteter de har gjennomført. Med tanke på at jeg skriver en bachelor i sosiologi, vil jeg så godt det lar seg gjøre, holde meg innenfor det sosiologiske feltet. Men, jeg kommer til å benytte meg av kriminologi, ettersom dette feltet er svært relevant og brukes ofte i sammenheng med sosiologiske teorier.

1.4. Problemstilling og oppgavens struktur

I denne oppgaven er jeg interessert i å avklare, hvorfor akkurat disse mennene har endt opp med å bli avbildet (ofte på forsider) i landets aviser med tittelen; «Norges Farligste». Hva er det som skiller de fra «vanlige» kriminelle og hvilke påvirkninger kan ha vært avgjørende? Problemstillingen for denne oppgaven lyder da som følger;

Kan sosiale forhold ha skapt «Norges farligste menn»?

Oppgavens struktur kommer til å se slik ut: Først og fremst vil jeg presentere teorien jeg har valgt for denne oppgaven, hvor jeg også inkluderer kritikk og hvordan de er relevant. Jeg kommer også til å kommentere tidligere forskning og hvordan jeg kommer til å bruke teorien i drøftingen. Videre kommer metoddelen der jeg presenterer de 3 bøkene jeg bruker som empiri: *Utsi – veien ut av det kriminelle livet*, *Badboy* og *Ingen murer er for høye*.

Metodedelen vil også inkludere noen ord om kvaliteten i forskningen, fremgangsmetode for analysen og et sammendrag av hver bok.

I analysedelen kommer jeg til å bruke teorien jeg har presentert, for å analysere funnene fra bøkene og trekke det sammen for å svare på problemstillingen. Ettersom jeg benytter meg av tre bøker som empiri, finner jeg det naturlig å benytte sitater, som kan være med på å gi et direkte innblikk inn i situasjonene. Mot slutten av analysedelen kommer en sammenfatning og konklusjon, hvor jeg prøver å svare så konkret som mulig på problemstillingen. Helt til slutt har jeg skrevet noen ord om begrensninger i oppgaven og en alfabetisk referanseliste.

2.0. Teori:

2.1. Teoretisk utgangspunkt

Det finnes ulike teorier og fremgangsmetoder som forsøker å svare på hvorfor noen ender opp som kriminelle. Innenfor kriminologien har den alt vesentlige delen bestått i å utforske og forklare hvorfor kriminelle handlinger blir begått, og fagfeltet blir ofte sett på som læren om de kriminelle handlingers årsaker (Hauge, 1990, s. 11). Mye av den nyere kriminologiske forskningen er dominert av sosiologiske teorier og tilnæringsmåter. Samtidig er sosiologisk tenkning om avvik i stor grad bygd på kriminologisk forskning (Schiefløe, 2011, s. 389). I denne oppgaven har jeg derfor valgt å bruke 3 teorier, som både tar for seg sosiologiske, men også kriminologiske perspektiver: Anomi, differensiell assosiasjon og rus.

Anomiteorien finnes i to varianter, en fra Emile Durkheim og en fra Robert Merton. Durkheim beskriver anomi som en tilstand som kan oppstå i et «rotløst» samfunn, mens Merton tar utgangspunkt i hvordan anomi kan oppstå som en dysfunksjon, hvor kulturelle mål og normer ikke oppnås (Ritzer & Stepnisky, 2014, s. 95, 258). Merton var en strukturfunksjonalist og så på de sosiale og kulturelle strukturene i samfunnet som en forklaring på avvik (Ritzer & Stepnisky, 2014, s. 258). Det skal også nevnes at da Merton la frem ideene rundt anomiteorien, tok han utgangspunkt i det amerikanske samfunnet på 1930-tallet (Merton, 1938). Det amerikanske samfunnet er preget av synet på sosial og økonomisk kapital, og det vil derfor være viktig å ta dette i betraktning når jeg bruker denne teorien. Selv om det var ulikheter, mener jeg fortsatt at det er mulig å trekke paralleller til det norske samfunnet. Mekanismene er mye det samme, og det norske samfunnet er strukturert på en relativ lik måte.

Differensiell assosiasjon er en teori fra sosiologen Edwin Sutherland, som ble introdusert på 1920-tallet, og tar for seg hvordan kriminalitet og lovlydighet er lært i samhandling med andre mennesker (Hauge, 1990, s. 56). Teorien til Sutherland er anerkjent, og har blitt en viktig teoretisk forståelse innenfor kriminologien. Jeg har også lyst til å inkludere et rusperspektiv i denne oppgaven, fordi rus er et tema som går igjen hos alle tre mennene. Sosiologien Willy Pedersen har tatt for seg ulike tilknytninger til rus, og i boken *Bittersøt* (1998) legger han frem tidligere forskning og ulike perspektiver på rus som kan være relevant å trekke inn i denne oppgaven. Her skal det også nevnes at rus i seg selv, ikke er en teori, men heller et bredt spekter med ulike tilnærminger. Jeg har valgt å inkludere rus som en egen «teori» i denne oppgaven fordi det har hatt en klar sammenheng i alle tre bøkene.

2.2. Sosial struktur og Anomi

Innen sosiologisk teori er det en merkbar tendens til å tilskrive dysfunksjoner innen samfunnsstrukturer som primære utslag av menneskets naturgitte drifter, som ikke er tilstrekkelig hemmet av sosial kontroll. Ikke-konform adferd regnes for å komme fra menneskets opprinnelige natur, og den konforme adferden er resultatet av en nyttekalkulasjon (Merton, 1938, s. 672). Strukturene vi har rundt oss, definerer, regulerer og kontrollerer de akseptable metodene for å oppnå målene, og kobles til moral og normer. Det betyr nødvendigvis ikke at de er de mest effektive, der bedrageri eller tyveri kan være mest effektivt for å sikre verdier (Merton, 1938, s. 673). Avvikende atferd kan sees på som et symptom på atskillelse mellom kulturelt definerte aspirasjoner og sosialt strukturerte midler. Anomi blir en

følge dersom den teknisk mest rimelige metoden, legal eller ikke, blir brukt, og da når denne utviklingen fortsetter, kan det føre til en dårlig integrasjon i samfunnet (Merton, 1938, s. 674).

I ethvert samfunn er konformitet til kulturelle mål og midler det mest vanlige og utbredte, dette gjør det mulig å opprettholde et stabilt samfunn. På motsatt side finner man forkastelse av mål og midler som uvanlig, mennesker i denne kategorien er strengt tatt i samfunnet, men ikke en del av det. Selvoppgivelse, kvietisme og resignasjon kommer til uttrykk som fluktmekanismer som endelig leder individet til flukt fra de krav samfunnet stiller. En utvei som oppstår ved stadig å mislykkes i å oppnå målene med aksepterte fremgangsmåter (Merton, 1938, s. 677). Typisk for dette vil kunne være bruk av den konvensjonelt bannlyste midler for å i det minste oppnå skyggen av kulturelt definert suksess. Denne tilpasningen oppstår hos individet når det har assimilert det kulturelle trykk på suksess uten å i samme grad ta til seg moralsk forskrevne normer som styrer hvordan målet nås. Et eksempel fra chicagostudien viste at en «normal» situasjon i belastede områder på nordsiden kom som et uttrykk på hvordan det kulturelle trykket på økonomisk suksess hadde blitt slukt (Merton, 1938, s. 678).

2.3. Differensiell assosiasjon:

Teorien til Sutherland ser på hvilke prosesser som fører til at en person kan begynne med kriminell aktivitet, og består av 9 punkter som jeg har valgt å skrive sammen til ett avsnitt: «Den kriminelle atferden er tillært, gjennom interaksjon med andre, der den prinsipielle delen av læringen oppstår i personlige grupper. Den spesifikke retningen av motiver og drivkrefter er lært ettersom tolkningen av områdets koder er å foretrekke eller ikke. Da kriminell aktivitet er lært, inkluderer læringen teknikker for å utføre kriminaliteten. En person blir kriminell fordi det finnes et overskudd av definisjoner som er gunstige for lovbrudd og ikke det motsatte, og selve prosessen ved å tillære seg kriminell atferd gjennom assosiering med kriminelle og ikke-kriminelle, involverer de samme mekanismene som ved all annen læring. Differensiell assosiasjon kan variere i antall, tidsperiode og intensitet, og den kriminelle atferden kan ikke forklares utifra generelle behov og verdier» (Sutherland & Cressey, 1970, s. 75-76).

Assosieringen til en person er kompleks og kan påvirkes av mange faktorer. I et nabolag hvor lovbrudds-raten er høy, vil en sosialt aktiv gutt komme i kontakt med andre gutter i nabolaget og kunne lære lovbrudd av dem. På den andre siden så kan andre gutter som også er sosiale og aktive, men blir med i for eksempel speideren, unngå å lære kriminalitet av de andre guttene (Sutherland & Cressey, 1970, s. 77). Kriminalitet som varig atferds-norm etableres når innflytelsen fra slike sosialt avvikende grupper blir viktigere enn påvirkningen fra resten av

samfunnet. En folkelig oversettelse av differensiell assosiering kan være «dårlige kamerater» (Schiefløe, 2011, s. 395).

2.4. Kritikk av anomi og differensiell assosiasjon

Strukturfunksjonalisme har vært en av de største disiplinene innenfor sosiologien, men har også vært mottaker av mye kritikk. Kritikken har blant annet vært rettet mot at den ikke er fleksibel i forhold til sosiale endringer i samfunnet og håndterer konflikter dårlig.

Anomiteorien er rettet mot sosiale og kulturelle strukturer, men ikke fullt så interessert i funksjonene til disse strukturene (Ritzer & Stepnisky, 2014, s. 259). Sosiologen Alvin Gouldner uttrykker kritikken på denne måten; «Human beings are as much engaged in using social systems as in being used by them» (Gouldner, 1970, s. 220) Jeg skal ikke drøfte om kritikken av Merton var berettiget eller ikke, men i forhold til hvordan jeg vil anvende teorien, så er jeg interessert i de kulturelle strukturene, og ikke nødvendigvis i funksjonene.

Der teorien om differensiell assosiasjon har vært en viktig bidragsyter innenfor kriminologifeltet, så har den også mottatt kritikk. Blant annet, har teorien blitt kritisert på hvordan individuelle ulikheter ikke blir tatt i betraktning (Vinney, 2019). Mennesker kan endre omgivelsene sine, slik at de passer dem bedre og hvordan noen velger å gjøre oppgjør ved å bli kriminelle uansett. Mennesker er individuelle motiverte skapninger, som ikke nødvendigvis lærer kriminell atferd gjennom differensiell assosiasjon (Vinney, 2019). I Sutherland & Cressey (1970, s. 87) poengteres det, at selve teorien i hovedsak setter søkelys på de store faktaene om kriminalitet, og ikke hvordan den konsentrerer seg om individuell kriminalitet. I forhold til problemstillingen i denne oppgaven, ligger mitt fokus på sosiale forhold – det store bilde, og ikke hvordan hver og en av dem ble individuelle kriminelle.

2.5. Rus

Førstegangs-bruk av rusmidler som sigaretter, alkohol eller hasj og andre illegale stoffer, oppleves gjerne som en viktig – signifikant – handling. Kanskje er det også grunnen for at den er sentral i et sosialiseringsspektiv; «Jeg tror det skyldes at det skjer noe med din rolle og identitet – du blir en av dem» (Pedersen, 1998, s. 24). Du blir invitert til de røpote festene, hvor øl flyter, og gradvis endres identitet, posisjon i gjengen og relasjoner til andre. Fra sosiologien er poenget velkjent; «samhandling mellom mennesker innebærer at forventninger flyter. De formidles gjennom språk og mimikk» (Pedersen, 1998, s. 31).

Alkoholdebut henger ofte sammen med flere faktorer – foreldres normer, foreldres bruk av rusmidler, venners normer og venners bruk av rusmidler (Pedersen, 1998, s. 32). Familien har

eksklusiv kontakt med barnet de første leveårene, og denne utviklingen er viktig for barnet i de senere år. Kriminelle barn kommer ofte fra hjem, der andre familiemedlemmer er kriminelle, umoralske eller alkoholikere (Sutherland & Cressey, 1970, s. 204). Det kan være en sammenheng med tidspunkt for debut, jo tidligere ute, jo høyere er sannsynligheten for å utvikle et alkoholproblem (Pedersen, 1998, s. 32).

For rusmisbrukere er det også større sannsynlighet at problemene med misbruk oppstår hvis misbruket begynte i ung alder. Jo tidligere problemene starter – jo oftere er forløpet mer kronisk og ondartet (Pedersen, 1998, s. 33). I en studie av Kandel & Faust (1975) tydet de til 4 stadier, hvor man begynte med alkohol og gikk over til narkotiske stoffer. I begynnelsen begynner det med øl/vin og jobber seg videre til andre narkotiske stoffer som blant annet, amfetamin, heroin og LSD. Det er ulike typer atferdsproblemer som et tett forbundet til bruken av rusmidler, hvor det er ulik sårbarhet for rusmiddelmisbruk. Hos enkelte går rusmidler sammen med aggresjon, vold og kriminalitet, der mye tyder på at sårbare ungdommer er særlig utsatt (Pedersen, 1998, s. 43).

2.6. Tidligere forskning og bruken av teori

Både innenfor sosiologien og kriminologien, er spesifikk forskning på hvorfor noen ender opp som tunge kriminelle i Norge, noe som mangler. Noe av kjennetegnet på feltet er relativt gamle teorier og bøker. Forskning av Skarohamar (2004) tar for seg lovbrudd blant yngre og statistisk sannsynlighet for at disse kan ende opp som gjengangskriminelle. Men denne forskningen går ikke i dybden, men bruker heller statistikken for å forklare lovbrudds debut. Etersom jeg ikke er interessert i statistisk data på kriminalitet, har jeg valgt å ikke inkludere denne forskningen, utover innledningen, i denne oppgaven.

Med tanke på at det ikke mangler forskning på dette feltet, kan kanskje oppgaven min bidra til å tette noen hull, og være med på å forklare eventuelle sosiale forhold, for dannelsen av tunge kriminelle i Norge. Med bakgrunn i disse perspektivene vil jeg bruke teorien som et verktøy for å analysere bøkene, og for å kunne trekke ut interessante historier som blir fortalt. Dermed vil jeg ta for meg disse perspektivene for å avklare om samfunnet og sosiale innflytelser kan være påvirkende faktorer for at disse mennene endte opp som «Norges farligste».

3.0. Metode og data

3.1. Fremgangsmetode og dokumentene

Jeg har valgt en kvalitativ tilnærming til denne bachelor-oppgaven. Vi fikk tidlig beskjed fra faglærer og veiledere, om at vi skulle unngå opplegg som fordrer forskererfaringen eller er krevende. Ettersom jeg forsker på tunge kriminelle, vil det kunne være vanskelig å gjennomføre metoder som intervju eller observasjon. Med bakgrunn i dette har jeg valgt å ta for meg en dokumentanalyse med et teoretisk rammeverk. Dokumentstudier oppfattes tradisjonelt som såkalte ikke-påtrengende metoder der man genererer empiriske data uten at ikke-forskende deltakere er involvert. Ved å analysere ulike allerede eksisterende dokumenter kan vi skaffe oss informasjon om saksforhold som er nedtegnet på bestemte tider og steder, med ulike formål (Tjora, 2012, s. 162). Jeg fant dokumentstudier som den mest fornuftige fremgangsmetoden fordi jeg vil bruke 3 bøker som primærlitteratur til å gå dypere inn i livet til disse tre mennene. Oppgavens datagrunnlag bygger på deres historier og ved å bruke teorien som et verktøy vil jeg forsøke å danne et bilde av hva som gikk galt.

Ingen murer er for høye er skrevet av Trond Henriksen selv og ble utgitt av Aschehoug i 2016. Boken omhandler hans liv som kriminell og tung rusmisbruker (Henriksen, 2016). *Utsi – veien ut av det kriminelle livet* er skrevet av frilansjournalist Susanne Hætta og ble utgitt av CalliidLagadus i 2015. Hætta fører pennen i Sven-Erik Utsis historie, og boken er skrevet på grunnlag av samtaler med Utsi selv, hans familie og «mennesker som har hatt noe med ham å gjøre», samt dokumenter og avisartikler (Hætta, 2015). *Badboy* er den siste boken og er skrevet av Jørn Lier Horst og Trond Einar Frednes. Boken er utgitt av Kagge Forlag i 2015. Horst fører pennen i historien til Frednes, hvor store deler av boken baserer seg på tekst Frednes selv har skrevet (Horst & Frednes, 2015).

Som fremgangsmetode for å gå inn i bøkene har jeg valgt å benytte tematisk analyse. Den tematiske analysen er et hjelpemiddel for å se etter tema i dataene, tema som i en gruppering av data med viktige fellestrekk (Johannesen, Rafoss & Rasmussen, 2018, s. 280). Ved å benytte meg av en tematisk analyse vil jeg kunne trekke ut det som er interessant for oppgaven, men kan også gjøre det lettere å behandle datamaterialet. Ettersom disse bøkene er preget av utallige historier er det viktig å holde tunga rett i munn og plukke ut det som faktisk er relevant. Jeg valgte å ta for meg en og en bok, for så å kategorisere det som kunne være interessant, og kode dataen jeg trakk ut. Dette gjorde jeg med hver bok, før jeg trakk sammen temaene og skrev de frem i resultatdelen, som i denne oppgaven er analysen.

3.2. Dataens kvalitet

Forskning handler alltid om å skape troverdige resultater, godt begrunnede tolkninger gjort ved systematiske analyser av empiriske data. Det er viktig at forskeren selv redegjør for slike kvalitetsvurderinger i egen forskning (Tjora, 2018, s. 86). De tre kriteriene reliabilitet, validitet og generaliserbarhet er godt etablert som indikatorer på kvalitet i forskning generelt, men også som kvalitetsmål i kvalitativ forskning. Reliabiliteten tar for seg sammenhengen i oppgaven og validiteten handler om den valgte tilnærmingen er den mest relevante for å utforske det man prøver å finne svar på. Generaliserbarhet går på om forskningen er relevant utover de enheter som faktisk er undersøkt (Tjora, 2018, s. 79). I tillegg er kriteriene transparens og refleksivitet sentrale, som handler om formidling og hva som påvirker forfatterens tolkninger (Tjora, 2018, s. 79, 85).

Som nevnt i innledningen, la jeg frem at bakgrunnen for denne oppgaven er min interesse i dette feltet. Det er da viktig at jeg er klar over den posisjonen jeg selv innehar, og hvordan det eventuelt kan være med på å påvirke resultatene. Jeg må prøve så godt det lar seg gjøre, å være objektiv i arbeidet. Det jeg drøfter må begrunnes i teori, og endelige beslutninger burde unngås, ettersom det ofte kan være flere sider av samme sak. Det kan også være en fordel å være kritisk i selve tolkningen, og se om man faktisk klarer å besvare problemstillingen gjennom forskningen, og om oppgaven faktisk måler det den skal. I forhold til generaliserbarhet, så kan en si at selve utvalget mitt er relativt lite, dermed kan en generalisering til allmenheten eller konseptutvikling vise seg å være utfordrende.

3.3. Sven-Erik Utsi

Den første dagen i 1981 ble Sven-Erik forlatt av moren. Ni år senere ble en skamslått mann forlatt av en gjeng ungdommer. Mannen døde av skadene og Utsi ble dømt for drap (Hætta, 2015) Det er liten tvil om at Sven-Erik har hatt en belastende barndom. Oppveksten i Austertana i Finnmark var preget av alkohol og reindrift. Sven-Eriks far, Alfred, var av lokalbefolkningen kjent som en god kar, men når han fikk alkohol i blodet, nølte han ikke med å la sinne gå ut over moren, men også Sven og broren. Da moren tok med seg lillebror og flyktet til Narvik, ble drikkingen til faren verre og nå mistet han også sitt trygge holdepunkt (Hætta, 2015).

Han slet tidlig på skolen og det tok ikke mange år før han ga opp, men var kjent som en blid gutt, med godt hjerte og godt humør (Hætta, 2015). Han har vært inn og ut av fengsler og soning opp gjennom hele livet, og det var torpedovirksomheten som gjorde han til en beryktet person i miljøet, men også til et kjent ansikt for Norges befolkning (Hætta, 2015). Han kretset

rundt noen av Norges tyngste kriminelle og bygde seg et stort nettverk i Oslo-området. Det kriminelle i Utsi kom virkelig frem i hans temperament, og hvis han skulle pågripes av politiet, måtte de ofte stille mannsterke. Utsi er i dag en fri mann og jobber for å holde seg lovlydig (Hætta, 2015).

3.4. Trond Henriksen

Trond Henriksen har i likhet med Utsi, en tung historie å fortelle. Oppveksten på Øst-kanten i Oslo var tøff. Mor og far ble tidlig skilt, og dette preget barndommen. Henriksen kom fra fattige kår og forteller selv at han hadde det greit på skolen, frem til han fikk en betennelse i beina som førte til at han ble sengeliggende på sykehuset over en lengre periode. Da han kom tilbake til skolen var de andre langt foran, så Henriksen valgte heller å skulke skolen og begynte å henge ved Østbanehallen (Henriksen, 2016). Østbanegjengen bestod av gutter, som i likhet med Henriksen, hadde en tung oppvekst og slet på skolen. De fant en trygghet hos hverandre og så opp til de eldre guttene, og fulgte nøye med når de fortalte historier (Henriksen, 2016).

Fra han begynte å henge med Østbanegjengen tok livet en brå vending – første møte med hasj, politi og inn og ut av barnevernsinstitusjoner. Ved å stjele biler fant han sitt kall, og utviklet en kjærlighet for adrenalin og spenning (Henriksen, 2016). Etter først å ha fått tittelen som «Norges farligste» gikk det fort nedover for Henriksen og han utviklet en forkjærlighet for heroin, og ble en tung rusmisbruker. I dag jobber han som miljøterapeut i Kirkens bymisjon, og hjelper unge som har falt utenfor (Kirkens bymisjon, u.å.).

3.5. Trond-Einar Frednes

I likhet til de to andre mennene, har også Frednes slitt med sitt. Han kom til verden sommeren 1978, til en tid han beskriver som relativ fredelig, men med en far som hadde pådratt seg et alvorlig alkoholproblem. Frednes var som liten gutt engstelig og fant det tøft å konsentrere seg på skolen (Horst & Frednes, 2015). Han ble ofte slått av faren hvis han hadde gjort noe galt. Faren slo ikke bare Trond, men også moren, og ofte lå han våken mens han hørte hylene fra moren. Da faren gikk bort og moren fant seg en ny mann, falt han fra. Samholdet han trengte, fant han hos kameratene på en liten plass i Sandefjord som heter Kjerringvik, og guttene begynte tidlig med alkohol (Horst & Frednes, 2015).

Fra ung alder var Frednes fasinert av wrestling og menn med sterke kropper, noe som førte til at han ble besatt på å trene og bruke steroider for å bli så stor som mulig. Det var ikke bare steroider som ble konsumert, men også store mengder amfetamin og kokain. I 20 årene hadde

Frednes opparbeidet seg et fryktet rykte i miljøet og tok ofte på seg torpedoppdrag. Han var inn og ut av fengsel og levde et liv preget av mye sinne, frustrasjon og frykt (Horst & Frednes, 2015). Frednes skildrer i boken hvordan han har sett og vært med på det han kaller «regelrett torturering av mennesker» og drapet på Zia Anwar som gav han en drapsdom og 10 år i fengsel. Han er i dag involvert i et kriminalitetsforebyggende prosjekt for barn og unge med tittelen *BadBoy* (Horst & Frednes, 2015).

4.0. Analyse

Etter å ha gått gjennom bøkene til disse mennene er det liten tvil om at de har vært gjennom mye, både på godt og vondt. Dette er tidligere tunge kriminelle menn, som har vært gjennom utfordrende faser i livet. Interessen her ligger i å se hvordan innflytelsene fra både sosiale miljøer, men også strukturene i samfunnet kan ha vært med på å påvirke deres vei i livet. I analysekapitlet vil jeg ta for meg datamaterialet og bruke teorien for å drøfte mulige sammenhenger. Jeg kommer til å ta for meg en og en teori, og trekke frem interessante perspektiver fra bøkene. Formålet til analysen er å forsøke å avdekke om det er sosiale forhold som kan ha formet disse mennene til å bli tunge kriminelle og gitt dem betegnelsen «Norges farligste».

4.1. Brenna og Horst

Johnny Brenna har vært kjent for å være «superspaneren» som jobbet med alt fra Tveitagjengen i Oslo på 80- og 90-tallet, til oppklaringen av Nokas-ranet (Østli, 2010). I undervisningsfilmen *I Gråsonen* (2019), reflekterer Brenna rundt tiden som politimann og hvordan han selv kunne vært en av de guttene han nettopp jaktet, hvis han vokste opp på Tveita. Men det gjorde ikke Brenna. Han vokste opp på Valdres, i det han karakteriserer som et godt hjem med «gode foreldre» (Terranova Media, 2019, 5:00) «Mange av de jeg jobbet med kunne vært gode politifolk eller i spesialavdelinger i forsvaret, men de valgte feil stil og havnet på feil side og ble tatt» (Terranova Media, 2019, 7:30).

Medforfatteren av *Badboy*, Horst, er også tidligere politimann og reflekterer selv over sin barndom i boken. Han skriver at han aldri opplevde noe traumatisk i barndommen, og at han også vokste opp med en kameratgjeng som gjorde litt forskjellig. Men at de aldri kom på kanten med loven (Horst & Frednes, 2015, s. 80). Han beskriver også hvordan de fleste drapsmenn og tunge voldsforbrytere har til felles at noe har gått galt i oppveksten. «Nesten uten unntak har det vært mennesker som har blitt skadet i samværet med sine omsorgsgivere. Mangel på kjærlighet, varme og engasjement har gjort noe med dem» (Horst & Frednes,

2015, s. 81). Så, hva var grunnen til at det gikk så galt for Utsi, Frednes og Henriksen? Hvilke situasjoner kan ha drevet disse mennene bort fra samfunnets strukturer, og i hvilken grad kan man hevde at normer og moral er avgjørende?

4.2. Å falle utenfor samfunnets strukturer

Merton (1938, s. 673) så på strukturene i samfunnet som definerende, regulerende og kontrollerende for å oppnå mål gjennom akseptable metoder, som også kobles til normer og moral. Avvikende atferd kan ses på som et symptom på atskillelse mellom kulturelt definerte aspirasjoner og sosial strukturerte midler (Merton, 1938, s. 674). De tre mennene ble på et punkt, «utstøtt» fra de sosiale strukturene. Henriksen (2016, s. 18), skildrer rundt dette da han kom tilbake i skolehverdagen etter det lange sykehusoppholdet;

«Da jeg kom tilbake til skolen etter oppholdet fra sykehuset, var de andre langt foran og hadde begynt med engelsk. Jeg skjønnte ingen verdens ting av hva de babla om, og under høytlesning lo de andre elevene av meg»

En kan diskutere om hvordan samfunnet ikke nødvendigvis er tilpasset absolutt alle, men heller at man må etterkomme seg med samfunnets strukturer. Merton (1938, s. 677), argumenterer for at det er konformiteten til kulturelle mål og midler som er standarden, det som gjør at vi kan leve i et stabilt samfunn. De som forkaster dette er mennesker som strengt tatt er en del av samfunnet fysisk, men ikke nødvendigvis integrert i samfunnet. Når Frednes, Utsi og Henriksen blir karakterisert som «Norges farligste menn», og tunge kriminelle, så kan man si at de blir tydelig utstøtt fra det integrerte samfunnet. De velger å ikke innordne seg etter gjeldene normer, og konformiteten som holder samfunnet stabilt kan da bli truet.

Hos Utsi hadde ingen voksenpersoner innflytelse på normer og regler, og hvordan man oppnådde kulturelt definerte aspirasjoner og midler. Tjuvjakten i Austertana ble et levebrød for den unge gutten og da moren etterlot han til sin alkoholiserte far, måtte han ta ansvar for seg selv (Hætta, 2015, s. 50). Utsi beskriver hvordan tyvjakt på rein ble et levebrød og nødvendig for å få penger til mat og at han måtte lære seg å overleve i hverdagen (Hætta, 2015, s. 51). Det kan da diskuteres om hvem sin skyld det var at Utsi begynte med tyvjakten. Var det moren, som forlot gutten med sin alkoholiserte far? Eller kan man legge skylden på de rundt, som ikke klarte å plukke opp at denne gutten var alene? Merton (1938, s. 678) beskriver selvoppsigelse, kvietisme og resignasjon som uttrykk for fluktmekanismer som leder individet til flukt fra de krav samfunnet stiller. En kan si at, for Utsi ble tyvjakten hans utvei.

Det kan da diskuteres om han kunne fått seg en lovlydig jobb, men samtidig så var gutten rundt 13-14 år og ikke sikkert han forstod at det han gjorde var galt.

Det var ikke bare Utsi og Henriksen som i tidlig alder, møtte en situasjon som kan ha drevet bort konformiteten, og inn i en slags «anomisk» tilstand. Frednes hadde også et turbulent forhold til skolen. Da faren døde, og moren fant seg en ny mann, beskriver han en tid der mor aldri var hjemme, så ble han overlatt til seg selv og fikk den friheten han ville ha. Ingen som brydde seg om når han kom hjem, og han ble overlatt til seg selv (Horst & Frednes, 2015, s. 65). Dette kan ha vært hans måte for å flykte fra det «normale», og endelig kunne bestemme over seg selv.

Merton (1938) trekker også frem studiene fra Chicago-skolen, der en «normal» situasjon i et område kom som et resultat av at det kulturelle trykket på økonomisk suksess hadde blitt slukt. Hvis en da trekker frem situasjonen til for eksempel Henriksen, så kan en spekulere i om hvordan en «normal» situasjon på Øst-kanten i Oslo kan ha vært utslagsgivende for endringer i selve sosialstrukturen. Det området han fant en tilhørighet i, var preget av et miljø, som ikke nødvendigvis hadde det samme synet på normer og regler som resten av samfunnet. Utsi nevner også hvordan ting var litt «friere» i Austertana, og normer og regler som gjaldt for resten av samfunnet, ikke nødvendigvis var like viktig der (Hætta, 2015). En kan diskutere om dette kan ha ført til at de falt utenfor samfunnets strukturer og hvordan andre metoder ble tatt i bruk for å oppå kulturelt definert suksess. Metoder der en ikke lenger trenger å til rette seg samfunnets normer og regler, men heller den mest effektive metoden som Merton (1938) beskriver det. De valgte alle tre, å ta et steg ut og inn i en tilværelse, der noen gjorde det de måtte for å overleve, mens andre fordi de kanskje ble trukket mot det.

4.3. «Dårlige kamerater»

Ved differensiell assosiering legges det særlig vekt på at kriminell atferd er tillært, ikke medfødt eller arvet. En person som ikke allerede har lært kriminelle teknikker vil heller ikke utføre kriminelle handlinger (Sutherland & Cressey, 1970). Kriminell atferd læres i interaksjon med andre individer gjennom kommunikasjon og man vil først engasjere seg i kriminelle aktiviteter hvis definisjonene for, overgår definisjonene mot (Sutherland & Cressey, 1970). Alle tre mennene uttrykker at de fant samhold i en vennekrets, der likesinnede gutter delte interesser og erfaringer.

Henriksen fant et miljø på Østbanen, med andre gutter som ikke hadde noe annet sted å dra. Der møtte de eldre gutter som fortalte røverhistorier og delte kompetanse på hvordan man for eksempel tjuvkobler en bil (Henriksen, 2015, s. 20). Den prinsipielle delen av læringen til kriminalitet skjer som regel innad i grupperinger og motiver og drivkraft til å gjennomføre noe, kommer som regel an på hvordan kodene er i et miljø (Sutherland & Cressey, 1970, s. 75). Man kan diskutere om at hvis Henriksen aldri hadde blitt en del av Østbanegjengen, så hadde han heller aldri blitt en tung kriminell og en av «Norges farligste menn». At Østbanegjengen ble en slags utslagsgivende faktor for den interaksjonen som ble en begynnelse på et kriminelt liv. Uansett om dette er tilfelle eller ikke, så vil det være sannsynlig at han fikk insentiver til å gjennomføre kriminalitet ved å henge med Østbanegjengen og benytte seg av de eldre guttenes kunnskap. Når de gjorde noe, ville han også slenge seg på og ikke være dårligere enn de andre (Henriksen, 2016, s. 20).

Hos Frednes var gjengen i Kjerringvik, hans «dårlige kamerater». I gjengen Frednes selv kaller «Kjerringvik psychos», møtte han likesinnede gutter med samme problemer som han selv. Frednes beskriver perioden i livet slik; «Spenning var noe vi oppsøkte. Det var som om vi ble avhengig av det. Det å få folk etter oss var et adrenalinkick» (Horst & Frednes, 2015, s. 69). Sutherland legger også vekt på at kriminell atferd ikke kan forklares ut ifra generelle verdier og behov, hvor gruppedynamikken og kan spille inn (Sutherland & Cressey, 1970). Hva som trigger noen til å bli kriminelle kan være ulik fra person til person. Uten at jeg skal bevege meg mot psykologiske perspektiver, så kan en si at det ikke nødvendigvis bare er det fysiske faktorene det står på, men også hvordan en selv tolker situasjonen.

Hos Utsi, blir det ikke nevnt en kameratgjeng på samme måte som hos de andre to, men det var også en guttegjeng i Austertana. Guttene i Austertana utfordret hverandre til å gjøre aktiviteter som var litt på kant med loven og de trente sammen for å bygge muskler. Utsi var et lokal-kjent ansikt på den tiden; «guttene så opp til ham; sterk fyr, godt humør, dyktig i arbeidet og med drag på damene» (Hætta, 2015, s. 71). Sutherland & Cressey (1970) nevner også hvordan fritidsaktiviteter, kan forhindre at man trekkes mot å gjøre kriminelle handlinger. Utsi, forteller at han hadde en lysende fremtid innenfor snøskutercross og hadde en drøm om å bli best i verden. Drømmen fikk en brå slutt, og spenningen med snøskutercross var ikke nok til å holde han borte fra å finne på ulike kriminelle aktiviteter med de andre guttene i Austertana (Hætta, 2015, s. 70). En person blir kriminell fordi det finnes et overskudd av definisjoner som er gunstige for kriminalitet, og ikke det motsatte (Sutherland & Cressey, 1970, s. 76).

4.4. Fedre og alkoholmisbruk

Pedersen (1998) antyder til at alkoholdebut ofte henger sammen med flere faktorer, der foreldres normer og alkoholbruk kan ha en sammenheng med utviklingen av alkoholproblemer eller misbruk. Sutherland & Cressey (1970) hevder at hjemmene kriminelle barn kommer fra, ofte er preget av at familiemedlemmer er kriminelle, men også at alkoholmisbruk kan spill en viktig rolle. I alle de tre bøkene kan man lese om fedre som sliter med alkoholproblemer. Utsi, Frednes og Henriksen har alle til felles at de betrakter de første årene i livet som bra, men at fedrenes alkoholbruk har en negativ påvirkning (Henriksen, 2016; Horst & Frednes, 2015; Hætta, 2015). I *Utsi – veien ut av det kriminelle livet* har jeg valgt å trekke frem en av situasjonene som blir beskrevet slik (Hætta, 2015, s. 15);

«Sven våkner av bråket. Føtter som løper, morens høye rop og ytterdøra som smeller igjen. Løpende skritt som fjerner seg. Hjertet til Sven dunker fortere. Sekundet etter rives døra til soverommet opp. Alfred er full og sint. Røsker tak i småguttene og kaster de inn på kjøkkenet. Faren slår og sparker dem. Sven er skrekkslagen, han skriker, ser faren lange ut mot lillebroren, kjenner smerten når slagene treffer»

Ved å se sine nærmeste oppføre seg på den måten, og den redselen det fører med, vil sannsynlig være pregende for et ungt sinn. Utsi beskriver selv hvordan han var livredd da faren drakk og hvordan han måtte håndtere hans fylleraseri (Hætta, 2015, s. 70). Frednes skildrer også over hvordan faren kunne være verdens beste – når han var edru, men at situasjonen endret seg da alkoholen kom inn i bilde; «Som liten trodde jeg alle hadde det som meg: at når man hadde vært slem fikk man juling» (Horst & Frednes, 2015, s. 48). Faren hadde et voldsomt temperament, som ofte gikk utover både han selv og moren, og det ble en vane å se moren gråte (Horst & Frednes, 2015, s. 49). Også da faren døde, og en ny mann kom i hus måtte Frednes håndtere alkohol. Han skal angivelig ha fått nok av «de alkoholiserende meningene hans», og gikk løs på stefaren med nevene og stoppet ikke før hendene var fulle av blod (Horst & Frednes, 2015, s. 65-66).

Henriksen vokste opp blant kommunale leiligheter, der alkoholproblemer var noe de fleste naboene slet med. Foreldrene var skilt, og han beskriver hvordan han ofte ble tatt med på puber når han tilbrakte tid med faren. Der han lekte med de andre barna mellom barstoler og ølglass. Men at faren forandret seg når han drakk, og Henriksen beskriver dette som uhyggelig (Henriksen, 2016, s. 12). Naboene slet også med alkoholmisbruk, og ofte lå han i sengen og var engstelig for naboen som banket opp kona, og skrikene som dundret gjennom soveromsveggen (Henriksen, 2016, s. 14).

4.5. Et liv med rus

Det som tydelig kommer frem hos alle tre, er en sterk preget barndom, og ikke minst: alkoholen. Alle tre beskriver fedre som endrer atferd ved inntak av alkohol og hvordan de følte en utrygghet. Det er riktignok alkoholen som blir beskrevet som rusmiddelet, ikke nødvendigvis narkotika. Både Henriksen og Frednes, som innrømmer at de har hatt problemer med narkotika, nevner ikke noe om at fedrene ruset seg på noe annet enn alkohol (Henriksen, 2016; Horst & Frednes, 2015). Jo tidligere man er ute, jo høyere er sannsynligheten for å utvikle et alkoholproblem. For rusmisbrukere er det også mer sannsynlig at problemene med misbruk oppstår hvis misbruket begynte i ung alder (Pedersen, 1998, s. 33).

Utsi hevder at første gang han var full, var han 10 år, og allerede som 11 åring hadde han og guttene i bygda konkurranser om å styrtrikke mest mulig sprit (Hætta, 2015, s. 61). Han legger også trykk på at han fikk et spesielt bilde til alkoholen, fordi han ikke ville ende opp som sin far, men at man som ungdom i Austertana, drakk på fest (Hætta, 2015, s. 59).

Henriksen, som i tyveårene utviklet et heroinmisbruk, uttrykker at de fikk en tidlig inngang til hasj, som også utviklet seg til å sniffe malings-tynner og sterkere stoffer; «Amfetamin ble en stor del av min ungdomstid» (Henriksen, 2016, s. 45). Han beskriver heroin som «satans stoff», og forteller at det var 12 venner som begynte med heroin i ungdomsåra, hvorav nå, er det bare to igjen (Henriksen, 2016, s. 316).

Hos Trond Einar ble de skjermet mot narkotika i tidlig alder, men ikke alkohol. Det tok ikke lang tid før han begynte å innta større mengder sterkere narkotiske stoffer, og hadde også en periode hvor han selv var narkotikalanger (Horst & Frednes, 2015, s. 67). De 4 stadiene fra Kendal og Faust (1975) beskriver hvordan man begynner med «lette» stoffer og utvikler seg til tyngre stoffer, kan relateres både til Frednes og Henriksen. Utsi hevder selv at han tok avstand fra narkotika, men hadde ikke det samme synet på steroider, fordi han selv hevder at steroider på den tiden, ikke ble sett på som narkotika (Hætta, 2015, s. 148). Frednes var ofte ruset på en cocktail av diverse narkotiske stoffer, samtidig som han tok steroider for å få størst mulig kropp, og om en periode han beskriver både seg selv og kompisene som «Hormonelle og gærne» (Horst & Frednes, 2015, s. 104).

Tidlig ble alle tre utsatte for rusmidler, og har du da allerede falt litt ut, så kan i verstefall rus forsterke problemene. Pedersen (1998, s. 43) nevner at hos enkelte går rusmidler sammen med aggresjon, vold og kriminalitet, hvor mye tyder på at disse ungdommene er særlig utsatt. Både Frednes og Utsi beskriver et aggresjonsnivå som var skyhøyt og hvordan knyttneven ofte den beste problemløseren. Frednes trekker frem at han som 17 åring, allerede hadde skutt

en person på et torpedooppdrag, men også en historie om hvordan han brakk kjeven på 3 dørvakter uten noe problem (Horst & Frednes, 2015).

Utsi beskriver en hendelse fra Botanisk Hage på Tøyen, hvor han slåss med et titalls politifolk, i et rømmingsforsøk fra varetekt slik; «Sven klarte ikke løpe mer, men måtte ta nevene til bruk. Politifolkene slo med batonger, men det affiserte ham ikke. Han var godt vant til å forsvare seg og tåle slag» (Hætta, 2015, s. 111). Om disse historiene faktisk stemmer, eller bare er oppspinn, kan være vanskelig å bekrefte. Men, om det var én kjeve Frednes brakk, eller bare 2 politimenn som Utsi sloss mot, så kan man fortsatt se for seg at disse mennene hadde et høyt aggresjonsnivå. Terskelen for å bruke vold, var svært lav, og det kan diskuteres om steroidebruken spilte en vesentlig rolle, men også hvordan bruken av narkotiske midler spiller inn.

4.6. Hvorfor gikk det galt?

I samtlige av bøkene blir det reflektert, både av forfatter, men også hovedpersonen selv, rundt hvorfor ting utviklet seg i den retningen det gjorde. I *Badboy* diskuterer Horst og Frednes og hva det var som gikk galt og hvorfor livet tok en feil retning for den unge gutten fra Sandefjord. Frednes forklarer det på denne måten (Horst & Frednes, 2015, s. 82);

«Jeg tror ikke det er noe galt med meg. Jeg tror ikke jeg er født sånn. Det vil si, alle barn er født med sinne, det er sånn de kommuniserer, før de lærer å snakke. I barnehagen krangler de og slår hverandre i hodet hvis noen har en leke som en annen vil ha, men så gir det seg. Noen setter grenser for dem, og de lærer se hva som er godtatt. Jeg var ikke voldelig eller spesielt aggressiv da jeg var liten, men jeg ble det»

Henriksen legger heller ikke skjul på hvordan det har vært; «oppveksten har ikke vært noen suksess, urolighetene har skapt dårlig tillitt til voksenpersoner. De har påført meg vonde ting som det har tatt år å fortrenge» (Henriksen, 2016, s. 190). For Henriksen var det rusen som tok overhånd, og hvis man begynner med heroin før man fyller 20 år, kommer det til å kunne påvirke retningen i livet (Kirkens Bymisjon, u.å.).

En av Norges fremste voldsforskere Ragnhild Bjørnebekk, uttrykker at Sven-Eriks oppvekst er et klassisk eksempel på et utviklingsløp som går helt feil (Hætta, 2015, s. 186-187);

«Han ble mobbet, utsatt for vold og var vitne til vold. Måtte håndtere volden i hjemmet og ta ansvar for lillebroren. Når moren og lillebroren, de trygge elementene i livet forsvinner, må det ha vært dramatisk for den unge gutten. Han fikk en overdose av de alvorlige risikofaktorene man ser hos barn som utvikler seg i en negativ retning»

Da drapssaken til Utsi kom opp til retten, ble juryen fortalt historien om det de karakteriserer som en grusom barndom, som til slutt endte med at Sven-Erik ble dømt til 5 års fengsel, under formidlene omstendigheter for drapet (Hætta, 2015, s. 91). Faren til Utsi hadde selv fortalt en slektning at han hadde skyldfølelse ovenfor sønnen, og at det var han var grunnen til at Sven-Erik endte opp som kriminell (Hætta, 2015, s. 189).

5.0. Avslutning

5.1. Sammenfatning og konklusjon

I denne oppgaven har jeg tatt for meg mange ulike momenter, og jeg har benyttet meg av flere forskjellige teorier. Formålet med denne bacheloroppgaven har vært å ta på seg de sosiologiske brillene og ta et dypdykk ned i historien til tre tunge kriminelle menn. Jeg ville bruke den sosiologiske verktøykassa for å prøve å se hvordan vårt samfunn, både tar hånd om individer, men også hvordan det kan føre til at noen faller utenfor. I hvilken grad kan man si at «dårlige kamerater» har vært utslagsgivende, og spiller rus en vesentlig faktor? Kan samfunnets strukturer ha formet disse mennene slik at de endte opp som «Norges farligste»? Det finnes fellesnevner hos både Utsi, Frednes og Henriksen. Alle tre opplevde en traumatisk og krevende barndom – med både vold og alkohol, hvor det kan være rimelig å anta at dette har senket terskelen for rusmisbruk senere i livet. Både bosted, skolegang og «dårlige kamerater» kan ha vært en påvirkende faktor for retningen i livet, og driften bort fra samfunnets konformitet.

I innledningen av oppgaven presenterte jeg problemstillingen;

Kan sosiale forhold ha skapt «Norges farligste menn»?

Med bakgrunn i drøftingen av empiri og teori, har jeg kommet frem til følgende konklusjon: Når det kommer til å besvare spørsmålet om det er de sosiale forholdene som er «grunnen» til at disse mennene falt utenfor, så kan en si at det er rimelig å anta at de sosiale forholdene har hatt en vesentlig rolle. Samtidig så kan en ikke utelukke at det også er andre forhold som kan ha vært avgjørende for at disse mennene endte opp med merkelappen «Norges farligste». Man kan argumentere med at det er mange som vokser opp og blir påvirket av de samme faktorene, men ikke som ikke ender opp som tunge kriminelle, eller «Norges farligste». Vi er som individer en del av en større struktur, men å forklare kriminell atferd kan ofte være omfattende.

5.2. Oppgavens begrensning og videre forskning

Å analysere disse mennenes kriminelle liv gjennom bøker og ved å bruke teori, har sin begrensning. Først av alt, er disse bøkene skrevet på bakgrunn av historier fra tunge kriminelle, der man ikke nødvendigvis kan bekrefte om det de sier faktisk er sant. Samtidig, så tror jeg ikke at de finner noe positivt av å skryte av en trøblete barndom. Dokumentanalyse som metode kan være begrensende med tanke på å faktisk kunne gjøre en så helhetlig analyse som mulig, hvor selve tolkningen av det som er skrevet kan være en utfordring. Hvis dette hadde vært en masteroppgave, med et større omfang og dypere preg, kunne intervju vært en bedre fremgangsmetode. For å få en kvalitetssikring, men også å kunne inkludere andre momenter, som kanskje kunne fått frem en mer presiserende konklusjon. Både psykolog- og biologiske aspekter kunne ha vært interessant å trekke inn, for å få et mer tydelig bilde, men også for å kunne kartlegge individuelle perspektiver.

6.0. Litteraturliste

- Andresen, H.M. & Moen, J.H. (2017, 10. september). Penger, ran og drap: Sven-Erik Utsi forteller om sitt liv som en av Norges farligste menn. *Dagbladet*. Hentet 15.05.2020 fra <https://www.dagbladet.no/magasinet/penger-ran-og-drap-sven-erik-utsi-forteller-om-sitt-liv-som-en-av-norges-farligste-menn/68666103>
- Fossheim, K. & Askjer, S. (2018, 05. mai). Da livet så ut til å gå på skinner, gikk det galt for Trond (39) igjen. *TV2*. Hentet 15.05.2020 fra: <https://www.tv2.no/a/9829652/>
- Gilbert, M., Johansen, T.U. & Bringedal, T. (2016, 7. september). Trond Henriksen (50): Mitt liv som «Norges farligste mann». *VG*. Hentet 15.05.2020 fra <https://www.vg.no/nyheter/innenriks/i/Kv9edM/trond-henriksen-50-mitt-liv-som-norges-farligste-mann>
- Gouldner, A.W. (1970). *The coming crisis of Western Sociology*. London: Heinemann Educational Books Ltd.
- Hauge, R. (1990). *Kriminalitetens årsaker*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Henriksen, T. (2016). *Ingen murer er for høye*. Oslo: Aschehoug.
- Horst, J.L. & Frednes, T.E. (2015). *Badboy*. Oslo: Kagge Forlag.
- Hætta, S. (2015). *Utsi – veien ut av det kriminelle livet*. Karasjok: CálliidLágádus.

- Johannessen, L.E.F., Rafoss, T.W. & Rasmussen, E.B. (2018). *Hvordan bruke teori?* Oslo: Universitetsforlaget.
- Kandel, D.B. & Faust, R. (1975). Sequence and stages in patterns of adolescent drug use. *Archives of General Psychiatry* 32, 923-932.
- Kirkens Bymisjon. (u.å.). «Norges farligste mann» har blitt miljøarbeider i Kirkens Bymisjon. Hentet 10.03.2020 fra <https://kirkensbymisjon.no/artikler/trond-henriksen-kirkens-bymisjon/>
- Merton, R.K. (1938). Social structure and anomie. *American Sociological Review*, 3(5), 672-682.
- Pedersen, W. (1998). *Bittersøtt: ungdom, sosialisering, rusmidler*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Ritzer, G. & Stepnisky, J. (2014). *Sociological Theory*. (9. utg.). Singapore: McGraw-Hill Education
- Schiefloe, P.M. (2011). *Mennesker og samfunn*. (2. utg.). Bergen: Fagbokforlaget.
- Skarøhamar, T. (2004). Noen få veier tungt i kriminalitetsbildet. *Samfunnsspeilet*, 18(3).
- Sutherland, E.H. & Cressey, D.R. (1970). *Criminology*. (8. utg.). Philadelphia: Lippincott.
- Terranova Media. (2019, 17. juni). *I Gråsonen* [Videoklipp]. Hentet 17.03.2020 fra <https://ndla.no/nb/subjects/subject:43/topic:1:194386/topic:1:194937/resource:1:188990>
- Tjora, A. (2012). *Kvalitative forskningsmetoder i praksis*. (2. utg.). Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Tjora, A. (2018). *Viten skapt*. Oslo: Gyldendal Akademisk
- Vinney, C. (2019, 6.juni). Sutherland's Differential Association Theory Explained. *ThoughtCo*. Hentet 20.3.2020 fra <https://www.thoughtco.com/differential-association-theory-4689191>
- Østli, K.S. (2010). *Politi & Røver*. Oslo: Cappelen Damm.

